

ІНЖЕНЕРНО-ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В.О. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО В 20-30-х рр. ХХ ст.

Відомий український науковець, професор, доктор технічних наук Віктор Опанасович Добровольський (1884-1963 рр.) один із найвидатніших вітчизняних вчених у галузі загального машинобудування. Творчий доробок В. О. Добровольського нараховує 160 наукових праць, серед яких 9 монографій, 30 авторських і колективних підручників та довідників. Поряд з науковою та педагогічною діяльністю провідне місце в житті Віктора Опанасовича займала інженерна та практична робота на виробництві, яка за думкою вченого слугувала запорукою розвитку науки і якою він намагався займатися на протязі усього життя.

Прибувши до Одеси у 1917 р. науковець зайняв посаду начальника механічної бази Одеського II польового військово-будівельного управління, що відповідало за організацію, ремонт та роботу залізниці [1, арк. 5]. Під його керівництвом відбувалось будівництво ділянки залізної дороги між Одесою та Миколаєвом. Тут розпочалась співпраця В. О. Добровольського з відомими вченими: Б. Л. Ніколаї та І. Н. Зарембо-Владичанським [2, с. 4], яка згодом продовжилася в ОПІ.

Паралельно з роботою в будівельному управлінні, дослідник увійшов до складу Центрального виконкому технічних організацій Румунського фронту [1, арк. 8]. Віктор Опанасович організував та завідував комплектуванням Механічної бази постачання будівельних організацій Південно-західного та Румунського фронтів. Працював на будівництві стратегічного залізничного з'єднання між станціями Водопій-Колосівка, Родной-Колосівка, Унгени-Бельци, Липкани-Донжені, Донжені-Прут та виконав 42 проекти похідних електричних станцій, майстерень, лісозаготівельних заводів та обладнання. Керував роботою тракторів та лемішів (плугів) на земельних і дорожньо-транспортних роботах [3, арк. 51].

Після зайняття Одеси Збройними силами півдня Росії у жовтні 1919 р., В. О. Добровольського було звільнено із II польового військово-будівельного управління розпорядженням ставки денікінського Добровольчого командування (наказ № 1160 від 21.9.1919 р.), через діяльність на посадах голови революційного комітету і виборного комісара управління та входження до складу Центрального виконкому технічних організацій Румунського фронту у 1918-1919 рр. [1, арк. 5].

Від 1 жовтня 1919 р. до 20 грудня 1920 р. науковець працював у Центральному Українському Сільськогосподарському Кооперативному Союзі на посаді директора промислового відділу Одеської філії [4, арк. 132]. У 1920-1930 рр. В. О. Добровольський перебував на посаді голови окружного і губернського бюро ІТР будівельників і комунальників [5, с. 7], був членом Центрального бюро ІТР при ЦУ союзу будівельників (1923-1924 рр.). У період від 1921 р. до 1 квітня 1923 р. союзом будівельників призначався на роботу завідувачим архітектурною частиною, головним інженером, технічним керівником до Одеського губернського комітету державних споруджень ВРНГ УРСР, який у 1922 р. було реорганізовано в державну будівельну контору № 6 м. Одеси [4, арк. 132].

Працюючи у технічному відділі комітету державних споруд та державній будівельній конторі Віктор Опанасович зробив вагомий внесок у відновлення міста й регіону. Він керував відбудовою та запуском Одеської макаронної фабрики, ремонтом і запуском парової машини та відновленням млина Губробкоопа. Займався обладнанням механічної хлібопекарні Губробкоопа, переобладнанням колишньої шпалерної фабрики в об'єднану суконну фабрику. Керував масштабними роботами з відновлення басейнів соляних Куяльницьких промислів, будівництвом нових залізобетонних корпусів

прокатного та модельного цехів заводу сільськогосподарських машин, підготував проект центрального хлібного заводу для м. Одеси [3, арк. 51].

Від березня 1923 р. до 1 грудня 1927 р. В. О. Добровольський працював замісником завідуючого виробничим відділом (1,5 роки), технічним керівником відділу сільськогосподарського будівництва Одеського губернського й окружного комунального господарства [4, арк. 132]. На цих посадах він провів обстеження силових установок в господарстві Комгоспу (водопроводу, електростанції, водопідійомної та водонапірної станції), за результатами чого подав висновки щодо стану об'єктів та вказівки про ведення господарства. Взяв участь у створенні проектів механізації боєнь, механізації очистки стічних вод, переобладнанні водопідійомних станцій та електростанції, розробці проекту кишкового (м'ясних виробів) заводу [3, арк. 51]. Провів дослідження конструкції якірних шестерень трамвайних вагонів, результати яких опублікував у журналі «Науко-технічний вісник» [6] та виконав економічне дослідження доріг округу, загальною протяжністю 3600 км. Віктор Опанасович розробив проект електрифікації округу за яким на протязі 1926/1927 рр. відбулось будівництво чотирьох районних станцій – Р. 402000. Підготував для бюро постійних водопровідних з'їздів проект вирішення проблеми водопостачання в окрузі. Керував, як технічний голова відділу сільського благоустрою, проектуванням та будівництвом залізобетонних мостів різних розмірів і типів та дорожніх споруд [3, арк. 51].

2 жовтня 1928 р. В.О. Добровольський зайняв посаду завідуючого відділом технічної допомоги Одеського науково-технічного управління ВРНГ, від 1932 р. перейменованого в Одеське відділення Державного інституту проектування підприємств з виробництва металів ГППРОСТАЛЬ, у якому дослідник працював на посаді головного інженера [1, арк. 8]. В. О. Добровольський надавав технічну допомогу при будівництві та організації виробництва багатьох новостворених підприємств у галузі сталеваріння й машинобудування, направлявся в командировання на конференції до Москви [7, арк. 34]. На цій посаді він залишався до 1 січня 1936 р., після чого постійну роботу пов'язану з виробництвом залишив на користь університету [1, арк. 8].

Багаторічна та плідна праця В.О. Добровольського інженером, проектувальником, конструктором, консультантом у сфері будівництва, машинобудування, виробництва сприяла економічному відновленню та зростанню Одеси та півдня України, відшліфувала та збагатила його знання й розширила науковий кругозір до меж, що дали змогу глобально осмислити проблеми і шляхи розвитку освіти та науки. На основі величезного практичного досвіду, як інженера, що вирішував найскладніші технічні проблеми науковець вибудував власний педагогічний підхід до підготовки студентів, що дозволило підготувати десятки поколінь кваліфікованих інженерів-конструкторів та науковців.

Література:

1. ДАОО. Ф. Р11. Оп. 840. Спр. 481 (Добровольский Виктор Афанасьевич личное дело). 36 арк.
2. Заволока Ю. В. Провідній кафедрі залізобетонних і кам'яних конструкцій Одеської державної академії будівництва та архітектури – 85 років // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури. 2014. №. 55. С. 3-28.
3. ДАОО. Ф. Р126. Оп. 1. Спр. 419 (Анкеты научных работников зарегистрированных экспертно-квалификационной комиссией Укрнауки 1927 р.). 131 арк.
4. Архів ОНПУ. Ф. Р-126. Оп. 11. Особові справи співробітників ОПІ. Д. 250 арк.
5. Віктор Опанасович Добровольський. Бібліографічний покажчик / упоряд.: Гнатюк Т. Ю., Ісламгулова З. Х., Яковлева І. А. / ред. К. І. Заблонський. Одеса: Наука і техніка, 2004. 45 с.
6. Добровольский В. А. Трамвайні зубчасті колеса // Наук.-техн. вісн. 1927. №11-12. С.408-412.
7. ДАОО. Ф. Р126. Оп. 1. Спр. 542 (Приазы по институту). 107 арк.